

Sprawozdanie

komisji gospodarstwa krajowego o wniosku pośła Romanowicza w przedmiocie dostaw dla c. k. armii w kraju konsystującej artykułów żywności, jakoteż i innych potrzeb c. k. armii wchodzących w zakres rękodzielnictwa krajowego.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4. Grudnia roku zeszłego, przekazany został Komisji gospodarstwa krajowego do sprawozdania wnioszek pośła Romanowicza tej treści: Sejm wzywa c. k. Rząd:

- 1) Ażeby dostawy wszelkich artykułów żywności dla c. k. wojska w kraju konsystującego uskuteczniał bezpośrednio od krajowych producentów lub ich spółek.
- 2) Ażeby dostawy wszelkich innych artykułów potrzeb c. k. armii, wchodzących w zakres rękodzielnictwa i przemysłu, uskuteczniał nie jak dotychczas zapomocą wielkich monopolicznych spółek w centralnych przedsiębiorstwach, ale rozdawał je mniejszym spółkom i przedsiębiorstwom krajowych rękodzielników w ten sposób, by potrzeby wojska w kraju konsystującego przez krajowe rękodzielnictwo były zaopatrywane.

Pierwsza część wniosku tego, o dostawie artykułów żywności dla c. k. wojska konsystującego w kraju, załatwiona została uchwałami Wysokiego Sejmu powziętymi na posiedzeniach dnia 1-go Grudnia 1885 i dnia 16. Grudnia 1885. na wniosek pośła hr. Męcińskiego.

Co do drugiego ustępu wniosku w sprawie dostawy artykułów na potrzeby c. k. armii, wchodzących w zakres rękodzielnictwa i przemysłu, to przedewszystkiem zaznaczyć należy, że wszelkie starania, dotychczas w tym kierunku czynione, nie odniosły żadnego skutku. Ze strony Izby handlowych i przemysłowych, reprezentacji gminnych, korporacji rzemieślniczych i pojedynczych przemysłowców, odwoływano się kilkakrotnie do interweneyi pana Ministra handlu, aby przy zaopiniowaniu ofert dla dostaw wojskowych został uwzględniony przez Ministerjum wojny o ile możności drobny przemysł.

Pan Minister wojny wystosował w tej mierze w odpowiedzi na czynione prośby rezolucyę, której myśl przewodnia da się strącić jak następuje:

Przy zabezpieczaniu i nabywaniu gotowych artykułów ubrania i umundurowania, zarząd wojskowy musi w pierwszym rzędzie mieć na oku ciągłą gotowość armii. Może przeto zastosować tylko taki system dostaw, który nietylko czyni zadość potrzebom w okresie pokoju, lecz który głównie przedewszystkiem daje najzupełniejszą rękojmię, że także w czasie wojennym będą mogły być wśród wszelkich okoliczności i stosunków, szybko i w odpowiedniej ilości pokryte zwiększone po-

trzeby pomienionych przedmiotów. Z tego powodu w obwieszczonym dawniej ogłoszeniu co do wnoszenia ofert, musiano przypomnieć warunek, stanowiący kardynalną zasadę obecnego systemu liwerunkowego, iż tylko znani z rzetelności, zupełnie pewni, przedewszystkiem zaopatrzeni w mechaniczne przyrządy, umożliwiające wyrób na wielkie rozmiary, hurtowni przemysłowcy, którzy przy uczynieniu trwałej rękojmi łączą się w jedno stowarzyszenie i jako gremialni, solidarni przedsiębiorcy wnoszą oferty, mogą być dopuszczeni do pomienionych dostaw, albowiem tylko takie pod względem finansowym i produktywnym niezawisłe konsorceya, które mogą dać zarządowi wojennemu rękojmię nieodzowne ze stanowiska gotowości armii.

W dalszym ciągu pomienionej rezolucyi oświadcza p. Minister wojny, odwołując się na odpowiedzialność, jaka ciąży na nim w kierunku gotowości i bitności armii, że ku ubolewaniu swemu nie jest w tem położeniu, aby mógł dopuścić drobny przemysł do dostaw gotowego obuwia i przedmiotów umundurowania dla c. k. armii, albowiem przy powierzaniu dostaw decydują w pierwszym rzędzie interesa wojskowe i z natury rzeczy wszystkie inne względy muszą schodzić na plan drugi.

W końcu uwiadamia p. Minister wojny, iż kontrakt zawarty z austro-węgierskiem towarzystwem dla przemysłu skór nego, obowiązuje do 31. Grudnia 1889. r., kontrakt z obu towarzystwami dla dostawy sukna do 31. Grudnia 1890; wreszcie kontrakt z austro-węgierskiem towarzystwem płócien do 31. Grudnia 1891. r.

Wobec tak kategorycznego i stanowczego oświadczenia, wypowiedzianego w rezolucyi p. Ministra wojny, przemysł nasz drobny wykluczono stanowczo od dostaw tak gotowego obuwia, jak i przedmiotów umundurowania dla c. k. armii, a ze względu, że kontrakty zawarte i dotychczas obowiązujące do roku 1889., 1890. i 1891., odjęta jest nawet możność dla naszych przemysłowców przed upływem powyższych terminów wnoszenia ofert na pojedyncze przedmioty umundurowania armii.

Jakkolwiek p. Minister wojny wyklucza stanowczo drobny przemysł od dostaw artykułów ubrania i umundurowania dla armii, to równocześnie jednak zaznacza, że konsorceya pod względem finansowym i produktywnym niezawisłe mogą dać zarządowi wojennemu rękojmię nieodzowne ze stanowiska gotowości armii.

Rękodzielnicy nasi mogliby na podstawie w rezolucyi Ministerstwa wojny wskazanej, przez utworzenie Towarzystwa lub Konsorcjum rękodzielników, któreby dawały wszelką możliwą tak materialną jak moralną gwarancją — tak, jak to w innych prowincjach państwa się dzieje, objąć dostawę pewnych przedmiotów ubrania lub umundurowania dla wojska, gdyby administracya wojskowa choć w części przychylić się zechciała do życzeń kraju. Doświadczenie jednak pouczyło, że z tej strony nie można się na razie spodziewać przychylnego załatwienia słusznych domagań.

Już w roku 1884. poruszyło najpierw Towarzystwo tarnowskie pod firmą „Handel skór i magazyn wyrobów skórnych“ — sprawę dostawy obuwia dla c. k. armii; sprawa ta poruszyła umysły w całym kraju, zwłaszcza w kołach rękodzielników. Wydział krajowy zaopiekował się szczerze podniesioną myślą, a korporacye i stowarzyszenia rękodzielnicze zapytane w tym względzie wykazały, że przemysłowcy nasi, jak to sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie przemysłu krajowego z d. 8. Grudnia 1885. L. 63.820. podnosi, mogliby dostarczyć dla c. k. armii rocznie 876.670, par obuwia. W tym celu zawiązała się w Marcu 1885. we Lwowie spółka pod firmą: „Galicyjskie Towarzystwo dostawy wyrobów skórzanych dla c. k. armii we Lwowie, Stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“ i została w Kwietniu 1885. sądownie zarejestrowana. Rządowe sfery decydujące zachęcały naszych przemysłowców do wniesienia oferty. Stosownie do wskazówek, otrzymanych przez ekspertów umyślnie w tym celu do Wiednia wysłanych, ograniczyło Towarzystwo te żądania swe względem otrzymania dostawy na jedną szóstą część ogólnej potrzeby dla c. k. armii. Złożono wymagane przez c. k. administracyę wojskową wadium. Pomimo jednak poparcia we Wiedniu, pomimo poparcia materialnego ze strony Wydziału krajowego, sprawa wzięła niepomyślny obrót. Warunki dostawy, ogłoszone przez c. k. Ministerium wojny, zawierały między innymi postanowienie np., że do konsorcjum mogą być przypuszczeni tylko reprezentanci znacznych fabryk i wielcy przemysłowcy, że

częściowo dostawa jest nieprzypuszczalną, że składy komisowe mają być urządzone wyłącznie w Bernie, w Peszcie, w Gracu i Wiedniu, z których to postanowień widocznem było, że kraj nasz z góry został wykluczony od udziału w dostawie.

Tak więc i w tym wypadku okazało się ponownie, że postanowienia ogólne, wydane przez Ministerstwo wojny, orzekające, że konsorcyum pod względem finansowym i produktywnym, należytą gwarancją połączone w jedno stowarzyszenie i wnoszące jako gremialni i solidarni przedsiębiorcy ofertę, może być dopuszczone do dostaw dla armii — w praktycznem zastowaniu mogą być przez administrację wojskową tak tłumaczone, że rękodzielnicy nasi nigdy do dostaw dla armii dopuszczeni nie będą.

A jednak kraj nasz, płacąc podatki i ponosząc ciężary państwowe w równej mierze jak i inne prowincye państwa, ma prawo wymagać uwzględnienia, by przy równych warunkach był dopuszczony do dostawy tak artykułów żywności, jak i innych potrzeb do ubrania i umundurowania c. k. armii.

Wymaga tego ogólny interes państwa, bo przez tego rodzaju dostawy wznosi się produktywność, a tem samem i siła podatkowa kraju, na czem w pierwszym rzędzie państwo jako takie zyska.

Niczem nieusprawiedliwione i nieugruntowane uprzedzenie, że kraj nasz nie posiada odpowiednich sił, by wymogom, jakie z dostawą potrzeb dla armii są połączone sprostać, powinno narazie ustąpić, w obec szczerego dążenia wszystkich warstw społeczeństwa naszego, by kraj podnieść i pod względem ekonomicznym.

Komisya dla spraw gospodarstwa krajowego nie może przypuścić, żeby uprzedzenia, zagnieżdżone w niższych warstwach administracyjnych, których skutki widzieć się dają niestety na każdym kroku, sięgać miały do najwyższych warstw administracji wojskowej i przypuszcza, że Ministerstwo wojny, postępując bezstronnie, uwzględni słuszne żądania Galicyi, i przy zabezpieczeniu ubrania i umundurowania dla c. k. armii po upływie dotychczas obowiązujących kontraktów, uwzględni oferty Stowarzyszeń naszych przemysłowców, i nie zezwoli, by już przy rozpisaniu warunków dostawy stawiano tego rodzaju wymagania, któreby już z góry kraj nasz od udziału wykluczały.

W tem przepuszczeniu uprasza komisya gospodarstwa krajowego :

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby po upływie dotychczas obowiązujących kontraktów, przy zabezpieczeniu i nabywaniu gotowych artykułów ubrania i umundurowania dla c. k. armii, uwzględnił Towarzystwa i konsoreya rękodzielników kraju naszego, i żeby przy rozpisywaniu warunków dostawy nie stawiano wymagań, wykluczających z góry produkcję krajową.

Lwów dnia 12. Stycznia 1886.

Przewodniczący :

J. Tarnowski.

Sprawozdawca :

Wierzbicki.

owoc dostawa jest nieprzypuszczalną, że skład komisowe mają być urzędowe wyłączenie
nie, w Prusach, w Grecji i Włochach, a których to postanowień widocznie było, że kraj nasz
y został wykluczony od udziału w dostawie.

Tak więc i w tym wypadku okazało się ponownie, że postanowienia ogólne, wydane przez
państwo wojny, okazały się, że konsorcjum pod względem finansowym i produkcyjnym, nale-
żącym do państwa w jedno stowarzyszenie i wnoszące jako gremialni i solidarni przelic-
nie, może być dopuszczalne do dostaw dla armii — w praktycznym zastosowaniu mogły być
administracyjne wojskowe tak tłumaczone, że technicznie, nasi nigdy do dostaw dla armii do-
nieć nie będą.

A jednak kraj nasz, płacąc podatki i ponosząc ciężary państwowe w równej mierze jak i inne
inne państwa, ma prawo wymagać uwzględnienia, by przy równych warunkach był dopuszczony
stały tak artykułów żywności, jak i innych potrzeb do utrzymania i umundurowania c. k. armii.
Wymaga tego ogólny interes państwa, bo przez tego rodzaju dostawy wnoszą się produkty
i sam kraj i się podatkowa kraj, nażem w pierwszych rządzie państwo jako takie zyska-
Niemniej niesprawnie i nieograniczone uprzedzenie, że kraj nasz nie posiada od-
nie, by wykonać, jakie i dostawy potrzeb dla armii są potrzebne, ponieważ pa-
e natych w obec szerszego zakresu wszystkich warstw społeczeństwa naszego, by kraj podnie-
wzajemnym sposobem.

Komisyja dla spraw gospodarczych państwa nie ma być przydatną, gdyż uprzedzenie, wzniesienie
krajach w interesach administracyjnych, których skutki widzieć się będą nie tylko w każdym kraju,
i miały do najwęższych warstw administracji państwa i przywrócić, że Ministerstwo wojny,
nie posiada, uwzględniając interes państwa, a przy uprzedzeniu utrzymania i umundu-
nie dla c. k. armii, by wpływie dotychczas obowiązujących kontraktów, uwzględniając od-
wzajemnym państwa, wów i nie zwolnić, by już przy rozpatrzeniu warunków dostaw, sta-
o tego rodzaju wynagrodzenia, któreby już z góry kraj nasz nie byłby wykluczony.

W tym przedmiocie państwa komisya gospodarcza krajowa:

Wysoki Sejm raczy upilnować:

Wzwa się o k. Radę, ażeby to wpływie dotychczas obowiązujących kontraktów, przy uprzed-
waniu i nabywaniu gotowych artykułów utrzymania i umundurowania dla c. k. armii, uwzględnia-
rządztwa i konsorcya technicznych krajów naszego, i żeby przy rozpatrywaniu warunków dostaw
tawo wymagan, włączających z góry produkt krajowy.

Lwów dnia 15. Stycznia 1886.

Przewodniczący:
Wirzbicki

Przewodniczący:
J. Tarnowski